

КНИЖНАТА ПРОДУКЦИЯ НА ЕЛЕНСКИТЕ КРАЕВЕДИ

Христо Медникаров

През последните десетина години неколцина еленски краеведи, обединени в изградения към читалище "Напредък" в гр. Елена клуб "Самуилец", издадоха доста високостойности краеведски книги.

Сега, повече от всякога, тази литература ни е особено нужна. Тя ме навежда на мисълта на проф. Тончо Жечев, който пише: "Който не е от някъде, той е от никъде. Българите могат да станат деца на Европа и света, ако се преизпълнят с българското. Иначе ще са безсъдържателни, безинтересни за света".

Тъкмо към това са насочени новоизлезлите книги на еленските краеведи.

Всички те са израснали не на празно място, а наследили богатите традиции на своите предходни краеведи, народоведи и писатели от този край, които са написали историята на възрожденска Елена и на доста селища в Еленския край, оставили са книги за живота и дейността на видни еленчани и на значителни събития, разиграли се по тия места.

Не бих могъл да отмина имената на такива личности като Милан Радивоев, написал първата книга за Иларион Макариополски, Иван Момчилов, основателя на Еленската даскалоливница, за Андрей Робовски.

Сред тия краеведи и историографи са още проф. С. С. Бобчев, Марко Дичев, Йордан Брешков, Йордан Грънчаров, Панайот Кършовски и още много други.

През 1993 г., по случай 130-годишнина на еленското читалище "Напредък", бе издадена книгата "Стожер на духа"¹ с редактори-съставители Васил Славов, Петко Д. Петков и Христо Медникаров. Тя носи подзаглавие "Из летописа на читалището" и разказва за богатата и разностранна дейност на този културен институт, един от първите в страната. С цялата си дейност читалището прекрива границите на регионалното и се превръща в стожер на духа, във високо авторитетен и любим дом за еленчани, които вече 140 години пази ореола на името му. Сборникът представлява интерес за всички ония, които се интересуват за богатото ни културно минало и е израз на дълбоко уважение към всички читалищни деятели и самодейци, очертали със своята любов към читалището историческите и просветните му параметри.

През 1995 г. от същия авторски колектив бе написан и издаден справочникът "Родени от Балкана"², плод на продължителна проучвателска и събирателска дейност, на любовта на тримата автори към

Елена и Еленския край и на желанието им да създадат справочник за хората на изкуството, науката, културата, за стопански дейци, дарители, общественици, краеведи, допринесли за изграждането на народностното съзнание преди Освобождението и в строителството на следосвободенска България.

Следващият сборник "Защитник на балканджиите"³ (Материали за кооперативното движение в Еленска община) с автори Петко Д. Петков, Христо Медникаров и Никола Недялков е поклон пред ония скромни, но самоотвержени дейци – от ръководителите до последните редови кооператори, които проправяха пъртина, бяха първопроходците на кооперативното движение в Еленския край.

Един от най-активните еленски краеведи – Петко Д. Петков, издаде през тези десет години "Зарите на Еленската даскалоливница"⁴, в която е проследил историята на тоя пръв педагогически институт в България. Той е заорал дълбоко в това уникално явление, като е нарисувал, макар и с едри шрихи, образите на нейните основатели и на възпитаниците ѝ, работили в различни сфери на нашия живот. Книгата изобилства с ценни факти за живота и дейността на учителите и възпитаниците на Даскалоливницата, с данни за всички училища в Еленския край и за учители, работили в тях. Извършена е една голяма работа, и то безшумно, тихо, както това е вършел някога възрожденският учител.

Петко Д. Петков написа и история на родното си село Присово⁵.

На 120-годишнината на Еленската болница "Д-р Димитър Моллов". Той посвети излязлата през 1999 г. друга своя книга⁶, която проследява дългия път на това здравно заведение и всички здравни работници, които са работили в него.

С особена активност през последното десетилетие работи краеведът Христо Станев. За този период той издаде три книги. Първата⁷ е посветена на забележителната еленска фамилия Кършовски, дала петима участници в националноосвободителното движение. Втората⁸ – на друга много интересна фамилия – Робовски. Последната му засега книга⁹ е събрала в себе си най-ценните документи от историята на гр. Елена, любопитни факти за този град и за негови личности.

Христо Медникаров издаде в периода 1990 – 2000 г. една художествено-документална повест за родното си село Разпоповци¹⁰ и втора¹¹ – белетристична, свързана със исторически събития и личности от миналия и началото на XX век и на още две есеистични и публицистични книги¹², които разказват за родния му Еленски край¹³. С особен интерес бе посрещнатата книгата му "Еленски балканджии-шегаджии"¹⁴, в която е събран хуморът от Еленско, който разкрива душевността на хората от този край. Под печат е друга негова книга, посветена на художника-живописец Йордан Попов, живял и творил само в родната си Елена.

Книга за своя род издаде краеведът Станьо Сираков, посветена на видния учител и общественик от с. Разпоповци Петко П. Коев¹⁵, основател на 120-годишното читалище "Просвета" в с. Разпоповци и учител на три поколения.

Васил Славов написа книга за родното си село "Долни Болерци" и е съавтор на сложената под печат книга за църквите в целия Еленски край.

И трите белетристични книги на писателя Константин Терзиев "Чорбаджиите", "Чукала мома лешници" и "Смърт в Шато Д'е" са изградени на документална основа, взета от Елена и Еленския край и са принос не само в нашата литература, но и в краеведението.

Покойният вече краевед Петър Кисъов ни остави книга за родното си с. Дединци.

Много ценни краеведски материали, макар и непубликувани, е запазил краеведът Драган Драганов, които са предадени в Музея на гр. Елена.

Примерът му е последван от друг наш краевед – д-р Йордан Тевекелев. Той ни е оставил “Автобиография”, “История на село Яковци”, “Надгробни кръстове и плочи в Еленско”.

Много от изброените автори имат готови ръкописи, които чакат спонсори и средства, за да бъдат издадени.

За съжаление книгите се пишат от хора, натрупали знания и можеене, но не и пари. И за издаването на една книга днес са необходими пари, много пари.

Но нека вярваме, че духовният живот у нас ще се възроди. Ние, краеведите, трябва да издържим тия тежки изпити и да не позволим да се скъса духовната връзка, защото знаем добре какви са последиците от това.

БЕЛЕЖКИ

¹ Славов, В., П. Д. Петков, Хр. Медникаров. Стожер на духа. С., 1993. 254 с.

² Петков, Д. П., Хр. Медникаров, В. Славов. Родени на Балкана. С., 1995. 223 с.

³ Петков, Д. П., Хр. Медникаров, Н. Недялков. Защитник на балканджиите. С., 1996. 259 с.

⁴ Петков, Д. П. Зарите на Еленската даскалоливница. Елена, 1993. 387 с.

⁵ Петков, Д. П. Село край Търновград. В. Търново, 1990. 87 с.

⁶ Петков, Д. П. Еленската районна болница “Д-р Димитър Моллов”. С., 1999. 319 с.

⁷ Станев, Хр. Родолюбиво поколение, С., 1995.

⁸ Станев, Хр. Фамилията Робовски от град Елена. В. Търново, 2001. 106 с.

⁹ Станев, Хр. Еленски летопис. С., 2001. 343 с.

¹⁰ Медникаров, Хр. Люлка под Балкана. В. Търново. 119 с.

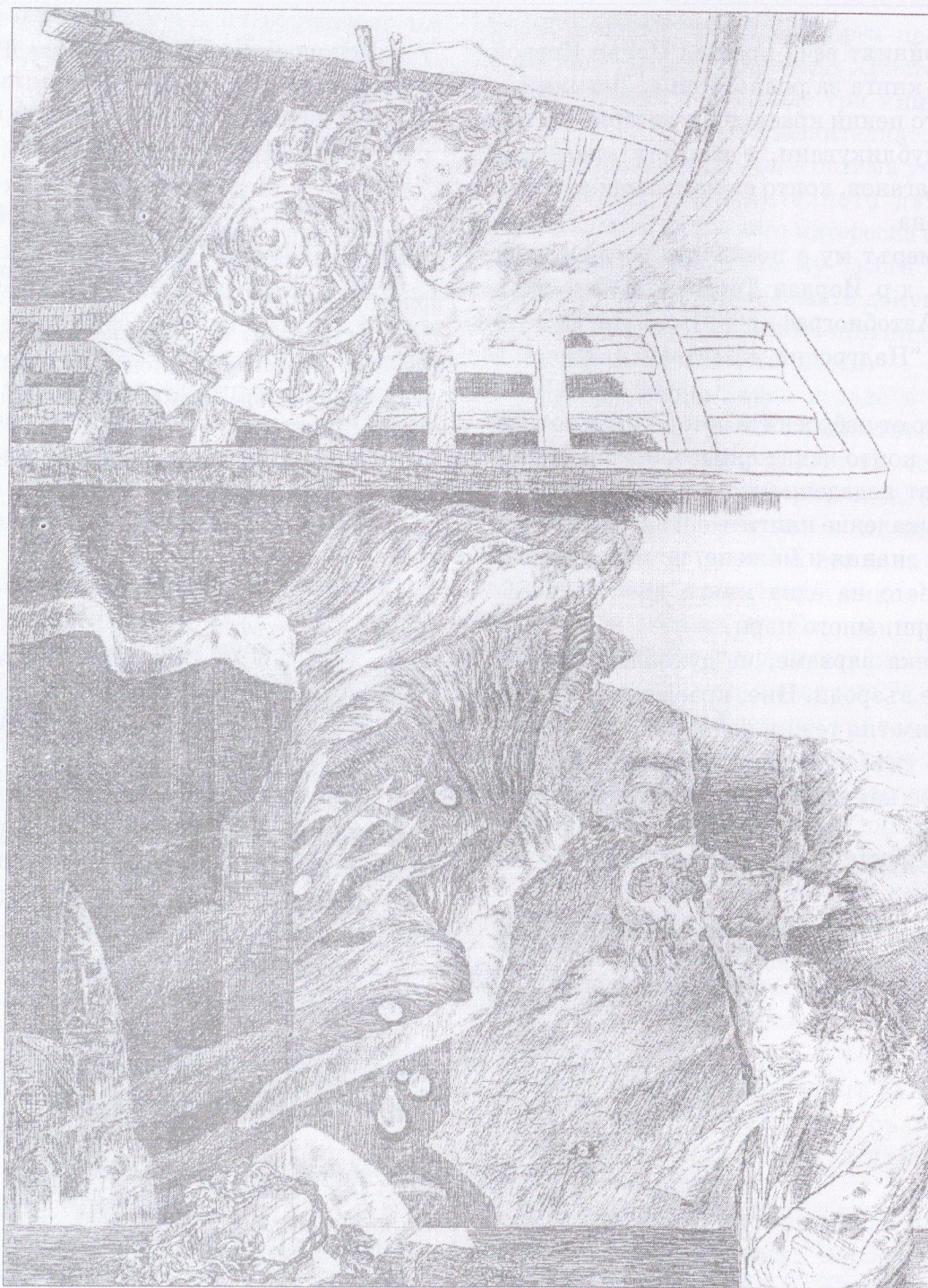
¹¹ Медникаров, Хр. Посечената вяра на зографа. В. Търново, 2000. 109 с.

¹² Медникаров, Хр. Размисли и прозрения. В. Търново, 1994. 127 с.

¹³ Медникаров, Хр. Български вълшебства. В. Търново, 1998. 152 с.

¹⁴ Медникаров, Хр. Еленски балканджии-шегаджии. В. Търново, 2001.

¹⁵ Сираков, Ст. Даскал Петко. Родова хроника. С., 2001. 239 с.

Мистерия
Художник Радко Спасов